

Teresa Zubrzycka-Maciąg, Janusz Kirenko, *Asertywność nauczycieli. Badania empiryczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2015, ss. 285.

Asertywność jest dyspozycją osobowościową, która umożliwia wyrażanie siebie i zachowanie własnej niepowtarzalności, służąc realizacji celów osobistych oraz budowaniu satysfakcjonujących kontaktów z ludźmi, o czym piszą Teresa Zubrzycka-Maciąg i Janusz Kirenko w książce *Asertywność nauczycieli. Badania empiryczne*. W pracy tej szczególna uwaga została poświęcona roli asertywności w pracy nauczyciela, gdyż wiąże się ona z poczuciem samoskuteczności, pewności siebie, osobistej kontroli, warunkując sposób wypełniania przez nauczyciela funkcji zawodowych. Ta interesująca monografia składa się z pięciu obszernych rozdziałów, wstępu, zakończenia, bibliografii, w której zawarto wiele pozycji obcojęzycznych, oraz spisu tabel (jest ich w pracy 125) i wykresów (9).

Część początkowa pracy przynosi ustalenia terminologiczne dotyczące asertywności. Autorzy skonfrontowali potoczne rozumienie tego pojęcia z różnorodnymi ujęciami słownikowymi oraz tymi, które są zawarte w opracowaniach polskich i obcych. Obszernie zaprezentowali najpełniejszą i gruntownie empirycznie uzasadnioną koncepcję asertywności zawartą w pracach Ryszarda Poprawy¹, zgodnie z którą asertywność to zasadniczo pozytywne nastawienie do innych ludzi, wiara we własne możliwości i samoskuteczność oraz ogólnie pozytywny obraz własnej osoby (por. s. 16). Asertywność jest alternatywą i przeciwieństwem zarówno postawy uległej, jak i agresywnej. Powołując się na jedno z opracowań, autorzy piszą, że „Być osobą asertywną oznacza żyć autentycznie, przyjmować odpowiedzialność za

---

¹ R. Poprawa, *Jak rozumieć asertywność*, „Przegląd Psychologiczny” 1998, nr 41; tenże, *Asertywność – osobisty zasób w zmaganiu się ze stresem w relacjach interpersonalnych*, w: G. Dolińska-Zygmunt, *Podstawy psychologii zdrowia*, Wrocław 2001.

siebie i za swoje życie, mówić i działać zgodnie ze swoimi najgłębszymi przekonaniem i uczuciami. Praktykować zaś asertywność logicznie i konsekwentnie to bronić swego prawa do istnienia” (s. 29).

Przedmiotem podjętych analiz empirycznych stały się zagadnienia związane z asertywnością nauczycieli. W pracy wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego, w skład której weszło sześć narzędzi badawczych. Jest to przede wszystkim Kwestionariusz Asertywności Nauczycieli-Wychowawców (kwestionariusz autorski T. Zubrzyckiej-Maciąg i J. Kirenko w wersji eksperymentalnej. Z opisu narzędzia i wyników, jakie zostały uzyskane, można wnosić, że jest on bardzo dobrze opracowany i trzeba żywić nadzieję, że zostanie szybko upubliczniony). Inne narzędzia to Inwentarz Osobowości NEO-FFI, Skala Samooceny, Kwestionariusz COPE, Kwestionariusz Orientacji Życiowej, Kwestionariusz Inteligencji Emocjonalnej. W pracy wykorzystano analizy statystyczne zebranego materiału. Badaniem objęto nauczycieli z 24 szkół województwa lubelskiego, w tym: z 9 szkół podstawowych, 7 gimnazjów i 8 szkół ponadgimnazjalnych z terenów miejskich i wiejskich. Wzięło w nich udział 286 osób, w tym 243 nauczycielki i 43 nauczycieli. Przy wykorzystaniu Kwestionariusza Asertywności Nauczycieli-Wychowawców Autorzy zbadali poziom asertywności badanych nauczycieli i scharakteryzowali go ze względu na takie komponenty tej dyspozycji psychologicznej jak: obrona swoich praw, przyjmowanie ocen pozytywnych i negatywnych, wyrażanie ocen pozytywnych i negatywnych, wyrażanie próśb, wyrażanie uczuć, wyrażanie opinii, szanowanie cudzych granic. Przedmiotem analiz stały się także psychospołeczne uwarunkowania asertywności nauczycieli, takie jak: cechy osobowości, poziom samooceny, style i sposoby radzenia sobie w sytuacjach trudnych, poczucie koherencji, inteligencja emocjonalna.

Przeprowadzone badania dostarczyły bogatego materiału dotyczącego asertywności nauczycieli. Przejawiają oni zróżnicowany stopień asertywności z przewagą przeciętnego. Autorzy wyrażają pogląd, że nauczyciele legitymizujący się niskim poziomem gotowości do przejawiania tej dyspozycji osobowościowej powinni kształtować postawy asertywne, doskonalić swe umiejętności na specjalistycznych treningach o charakterze behawioralnym, kognitywnym czy behawioralno-kognitywnym. Dzięki takim treningom osoby o niskim poziomie asertywności uczą się dwóch

głównych przekazów: „Ja jestem w porządku. Mam prawo być sobą” i „Ty jesteś w porządku. Masz prawo być sobą”².

Pionierska monografia T. Zubrzyckiej-Maciąg i J. Kirenko dotyczy niezwykle istotnego zagadnienia, jakim jest asertywność warunkująca możliwość bycia sobą i postępowania zgodnie z własnymi przekonaniem. W przyszłości eksploracjami dotyczącymi przejawiania asertywności należałoby objąć różne grupy zawodowe, ale też uczniów czy studentów, co pomogłoby wdrożyć określone strategie edukacyjne. Wszak właściwie postrzegana i realizowana asertywność zapewnia poczucie kontroli nad własnym życiem, daje zadowolenie, wzmacnia wiarę w siebie – w dużym stopniu decyduje o udanym życiu.

Bożena Sieradzka-Baziur
Akademia Ignatianum w Krakowie
Instytut Nauk o Wychowaniu

BIBLIOGRAFIA

- Król-Fijewska M., *Trening asertywności*, Instytut Psychologii Zdrowia, Warszawa 1992.
- Poprawa R., *Asertywność – osobisty zasób w zmaganiu się ze stresem w relacjach interpersonalnych*, w: G. Dolińska-Zygmunt, *Podstawy psychologii zdrowia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2001.
- Poprawa R., *Jak rozumieć asertywność*, „Przegląd Psychologiczny” 1998, nr 41.

---

² M. Król-Fijewska, *Trening asertywności*, Warszawa 1992.